

Federaal Wetenschapsbeleid
Onderzoeksprogramma "Wetenschap voor een duurzame ontwikkeling" - SSD

1e SSD Ontmoeting

(6 november 2008, CIVA, Brussel)

**« *Bouw en Huisvesting in het kader van een
Duurzame Ontwikkeling* »**

Recommendation Paper

Inleiding:

1. Doelpubliek en basis:

Deze aanbevelingspaper is gericht aan alle personen en organisaties die in beleidsprocessen inzake het thema "bouw en huisvesting" actief en/of betrokken zijn. De aanbevelingen werden geformuleerd op basis van het debat tussen experts, beleidsmakers en andere stakeholders tijdens de SSD Ontmoeting "*Bouw en Huisvesting in het kader van een Duurzame Ontwikkeling*". Deze ontmoetingsdagen zijn een reeks thematische workshops in het kader van het SSD onderzoeksprogramma "*Wetenschap voor een Duurzame Ontwikkeling*" dat door het Federaal Wetenschapsbeleid gefinancierd wordt.

2. Doelstellingen en verloop van de SSD Ontmoetingen:

De SSD Ontmoetingen zijn samenkomsten rond onderzoeksprojecten die in het kader van het SSD onderzoeksprogramma uitgevoerd worden.

Afhankelijk van het behandelde thema kunnen ook projecten uit andere onderzoeksprogramma's aan bod komen. Bij deze eerste ontmoetingsdag was dit het geval voor twee projecten van het « Programma ter bevordering van de kennisoverdracht op strategisch belangrijke gebieden » (TAP2). Deze TAP2 projecten vullen drie SSD-projecten aan:

- Ontwerp en renovatie van publieke stedelijke ruimten voor een duurzame stadsontwikkeling (DRUPSSuC). [SSD]
- Duurzaamheid, Financiële en Kwaliteitsevaluatie van woontypes (SuFiQuaD). [SSD]
- Ontwikkeling van richtlijnen voor Belgische kwaliteitssystemen bestemd voor huisproductie-installaties voor hernieuwbare energie (Q-DIRECT). [SSD]
- Renovatie van woningen naar lage energiebehoefte (LEHR). [TAP2]
- Naar een geïntegreerde akoestische en thermische benadering van gebouwen (TIATAB). [TAP2]

Deze workshops hebben tot doel om interactie en afstemming tussen onderzoekers rond eenzelfde thema te bevorderen, alsook de dialoog tussen wetenschap en (beslissings)praktijk te verbeteren. Dit gebeurt ter ondersteuning en implementatie van een wetenschappelijk onderbouwd beleid voor duurzame ontwikkeling.

Aan de hand van een aantal **vooraf geformuleerde wetenschappelijke kernvragen** worden de onderzoeksresultaten uit de deelnemende projecten toegelicht en afgetoetst met de noden van beleidsmakers en andere maatschappelijke spelers.

De dag verloopt **in twee delen**:

- De voormiddag wordt gewijd aan een reflectie over de (wetenschappelijke) interactie op het behandelde gebied, over de synthese en de integratie op basis van de voorgestelde projectresultaten, en de beleids- en andere aanbevelingen die eruit voortvloeien.
- Tijdens de namiddag is er ruimte voor debat en dialoog tussen onderzoekers, beleidsmakers, managers en andere praktijkmensen over hoe het meest adequaat met deze aanbevelingen om te gaan en over toekomstige onderzoeksnoden.

3. Situatie in het domein van "Bouw en Huisvesting":

De bouw- en huisvestingssector is een sleuteldomein en een economische sleutelsector in de context van een duurzame ontwikkeling.

Deze sector zorgt – direct, maar ook indirect via bijvoorbeeld onze mobiliteitsbehoeftes – voor een aanzienlijk deel van de door toedoen van de mens uitgestoten broeikasgassen en van andere emissies. Aanzienlijke emissiereducties, en grondstoffen-, materialen- en energiebesparingen dringen zich dan ook op. België loopt op deze gebieden achter ten opzichte van vele Europese landen.

In onze steden is verder onder meer ook aandacht nodig voor versteviging van het sociale weefsel en de sociale mix van bevolkingsgroepen.

Een geïntegreerde benadering van de diverse problematieken die met de gebouwde omgeving – en in het bijzonder die van de residentiële sector – samenhangen, zou toelaten om het energieverbruik aanzienlijk te doen dalen, en tegelijkertijd de levensomstandigheden minstens te behouden en zo mogelijk nog te verbeteren. De ruimtelijke ordening van de openbare ruimte staat in het kader van duurzame ontwikkeling eveneens voor grote uitdagingen, die de levenskwaliteit, en woon- en mobiliteitskeuzes van mensen (mee) bepalen.

4. Doelstelling van de “Recommendation Paper”:

Deze paper heeft tot hoofddoel om een aantal belangrijke beslissings- en aktienoden voor dit thema in kaart te brengen en te evalueren. Zo kan aan bepaalde zwakke punten of opportuniteiten voor verbetering, duurzaamheid en samenwerking gewerkt worden.

Deze “recommendation paper” is dan ook bestemd voor politieke en administratieve beslissingnemers en denkers, alsook in ruime zin voor de “gebruikers” en de stakeholders die actief en betrokken zijn in het thema.

De betrokken onderzoeksteams hebben multi- en interdisciplinaire onderzoeksprojecten opgezet die diverse thema’s uit het bouw- en huisvestingsdomein behandelen: een geïntegreerde benadering van technische bouw- en renovatieaspecten met inbegrip van hun financiële kosten, een geïntegreerde akoestische en thermische benadering van gebouwen, een geïntegreerde benadering van de openbare ruimtelijke ordening in steden, de toe- en inpassing van een aantal hernieuwbare energietechnologieën, en een geïntegreerde benadering van kwaliteit, kosten en duurzaamheidsaspecten.

Rekening houdende met het belang van het behandelde thema, was deze dag van interactie bedoeld voor een breed publiek: onderzoekers, experts uit de bouw- en huisvestingssector (architecten, ondernemers, en projectontwikkelaars met name), overheidsmanagers, federale, regionale en lokale administraties, woningbouwfederaties, burgers en consumenten, etc.

Aanbevelingen:

1. Nood aan een globale visie en aan integratie van (deel)aspecten:

1) Focus op globale verduurzaming en (energie)prestaties:

Het is adequater om de verduurzaming en (onder andere de reductie van het energieverbruik) in de bouw en huisvesting in termen van globale prestaties (onder andere energieprestaties) te benaderen. Dit is beter dan een specifieke technologische paden te ondersteunen.

Deze aanpak moet op alle schaalniveaus – gaande van woningen, over buurten en openbare ruimten, tot een hele stad – gevolgd worden.

2) Renovatie volgens het bestaande stedelijke weefsel:

Bij renovatie is het aangewezen om mét – niet tégen – het bestaande stedelijke weefsel te werken. Christian Schaller, de keynotespreker van de workshop, haalde in deze context de wijkrenovatieprojecten van de Tübinger Südstadt en de Vauban-wijk in Freiburg als voorbeelden aan.

Op dit vlak is teveel regelgeving niet gewenst.

3) Integratie van duurzaamheidsaspecten:

Op alle schaalniveaus verdient het aanbeveling om alle relevante aspecten te integreren. Dit vraagt een multi- en interdisciplinaire aanpak. Voor de publieke ruimte houdt dit in om aspecten op vlak van energie, mobiliteit, milieu, klimaat en biodiversiteit geïntegreerd te benaderen. Voor woningen bijvoorbeeld is het aangewezen om alle prestatieaspecten (onder andere de thermische en akoestische) van bij de ontwerpfase samen te analyseren en aan te pakken.

De openbare administraties moeten dit zelf oppakken en zo het voorbeeld geven.

4) Internalisatie van externe kosten en impacts:

Het is nodig om de externe kosten en impacten van bouw en huisvesting te internaliseren. Op deze manier kan men het geheel van economische en andere gevolgen van een huisvestingskeuze vatten.

Hierbij is het belangrijk hierover van bij het begin van het (productie-, bouw-, inrichtings- en stadsontwikkelings-)proces na te denken.

Deze kosten en impacts kunnen betrekking hebben op thema's zoals mobiliteit in de stad, ruimtelijke ordening, afvalwaterbehandeling, etc.

5) Stimulering en afdwingen:

Stimulering van kwaliteits-, duurzaamheids- en energieprestatienormen wordt best samen met dwingende maatregelen als beleidsinstrument gehanteerd. Deze laatste stimuleren de internalisatie van – tot nu toe op de maatschappij afgewentelde – kosten op een dwingende manier.

Een voorbeeld hiervan is dat het enerzijds in België nog te vroeg is om het gebruik van digitale bouwontwerpen te verplichten, maar anderzijds het een goed idee is om op termijn data met behulp van informatica in ontwerpen te integreren.

2. Bevordering van vorming en informatie:

1) Duidelijke communicatie over uitdagingen, aanpak en beslissingen:

In het bouw- en huisvestingsdomein is het nodig om de essentie van de uitdagingen, hun aanpak en daarmee samenhangende beslissingen duidelijk naar de bevolking te communiceren. Dit zorgt ervoor dat keuzes met kennis van zaken en geargumenteed kunnen gemaakt worden.

De bevolking informeren en sensibiliseren, moet gebeuren rekening houdende met de verscheidenheid aan doelgroepen. Verscheidene manieren om hen te betrekken (actieve participatie, dialogeren, informeren, etc.) moeten hierbij overwogen worden, zodat de hele bevolking begrijpt waarom bepaalde beslissingen en keuzes gemaakt worden.

2) Objectieve informatie versus reclame/promotie:

Het is in het bijzonder belangrijk om op zijn hoede te zijn voor reclame/promotie van producten.

In dit kader is het internationale EPD-systeem ('Environmental Product Declaration') een interessant communicatieinstrument. Het reikt relevante kwantitatieve informatie aan over de impacts die een product doorheen de levenscyclus op het milieu heeft. De gebruiker/consument wordt zo in staat gesteld om de milieuprestaties te vergelijken en zijn keuze te maken rekening houdende met een geheel aan criteria. In eerste instantie is het vooral aan de bouwsector om deze informatie te creëren. In tweede instantie moet nagedacht worden over business-to-consumer informatie op basis van de business-to-business EPD's. Wat we zien in de ons omringende landen is dat de creatie van EPD's pas kan slagen als er voldoende stimuli zijn: bijvoorbeeld instrumenten voor architecten om met EPD's te werken, openbare aanbestedingen waarin naar deze informatie gevraagd wordt, of evaluaties op gebouwniveau die rekening houden met EPD-informatie.

Met het oog op een geïntegreerd productbeleid is er eveneens nood aan coördinatie en harmonisatie van databanken, en aan beschikbare gecijferde data.

3) Rol van architecten:

De verwachtingen wat de rol van architecten betreft in de verduurzaming van de bouw- en huisvestingssector zijn heel hoog gespannen. Ze moeten bijvoorbeeld in staat zijn om gebouwen met goede (onder andere thermische en akoestische) kenmerken te ontwerpen. Verschillende hulpmiddelen (experten, handboeken en vorming bijvoorbeeld) zijn nochtans voorhanden.

Systematisch overleg tussen architecten en ingenieurs is noodzakelijk.

3. Coördinatie en vereenvoudiging van premie- en belastingssystemen:

1) Coördinatie en rationalisering tussen bevoegdheidsniveaus:

Op dit vlak bestaat er een grote nood aan coördinatie en rationalisering/vereenvoudiging tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus. Dit vereist een denkproces binnen een groep 'groene fiscaliteit' en coördinatie op ministerieel niveau.

Deze benadering kan de systemen voor de burger coherenter maken – bijvoorbeeld met behulp van een databank. Informatie over premie- en belastingssystemen moet pertinent, volledig en overzichtelijk zijn.

2) De toepassing van "de vervuiler betaalt":

Bij de toepassing van het principe "de vervuiler betaalt" moet rekening gehouden worden met de positie en mogelijkheden van economisch zwakkere bevolkingsgroepen en van sectoren die ingevolge duurzaamheidseisen in moeilijkheden komen.

Evolutie naar meer duurzaamheid vereist echter dat, naast deze beschermende overgangsmatregelen, een fundamentele verandering in productie- en consumptiegedrag zo snel mogelijk tot stand komt.

3) Kwaliteitsaspecten en premies:

Het is aangewezen om het aspect "kwaliteit" aan premies te verbinden.

Het zou goed zijn als de overheid de productkwaliteit waarborgt. Dit kan leiden tot nieuwe vormen van certificatie voor bijvoorbeeld de installateur en/of de installatie. Het verdient hierbij aanbeveling om een vereist kwaliteitsniveau aan te geven, zonder op te leggen hoe dit moet bereikt worden. Referentiedocumenten voor duurzaam bouwen kunnen dit proces begeleiden.

Het is bovendien aangewezen dat overheden die premies ter beschikking stellen, naar het grote publiek toe communiceren waar de financiële middelen hiervoor vandaan komen. Dit is zeker het geval wanneer deze middelen uit belastingen, taksen en accijnzen op niet-duurzame oplossingen geput worden.

Conclusie:

Een 40-tal deelnemers aan de workshop hebben bijgedragen tot een denkproces en debat over de (beleids)noden om tot een duurzaam bouw- en huisvestingsdomein te komen.

Op basis hiervan werden de volgende drie aanbevelingen geformuleerd:

- 1) Integratie van alle belangrijke facetten is nodig om de duurzaamheids- en energieprestatieproblematieken in de bouw- en huisvestingssector adequaat aan te pakken. Dit gebeurt bij voorkeur op alle schaalniveaus: van materialen en gebouwen, over openbare ruimten, gaande tot wijken en steden.
- 2) Ter ondersteuning hiervan is er grote nood aan objectieve (product)informatie. Die zorgt ervoor dat burgers en consumenten in staat zijn om beslissingen te begrijpen en te aanvaarden, om de complexiteit van producten (gebouwen, producten en hun samenstellende elementen) te begrijpen, en om weloverwogen aankoop- en consumptiekeuzes te maken.
- 3) Het is ook essentieel dat premie- en belastingstelsels op verschillende bevoegdheidsniveaus op elkaar afgestemd, gerationaliseerd en vereenvoudigd worden.

Voor **bijkomende informatie** kan u terecht bij:

Igor Struyf (SSD): igor.struyf@belspo.be
Marie-Carmen Bex (SSD): marie-carmen.bex@belspo.be
Anna Calderone (TAP2): anna.calderone@belspo.be
Telefoon: 02/238 34 80.